

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN
SURAT.

Manuscripts Library

S.D.P.B.

Coll. No. 889

(1) ~~Rāmāyana~~ ^{Bahya Upanishad} 5th Sarga

Title UU Rāmāyana 5th Adh.

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No. : 889 Subject : Purāṇic lit.

Title : (i) Rāmāgītā 5th Sarga.
(ii) 5th Adhyaya.

Author : - Scribe : Dāmodara.

Date of the work : - Date of the Ms. : V.S. 2940

Place of the work : - Place of the Ms. : -

Size : 9.6" by 3.4" Extent : 18 fol.

Language : Sanskrit Script : Devanāgarī

Remarks : -

१८ माधवानंदस्येदं रामगीतारचं प्रमुक्तं

ॐ नमो गणेशाय ॥ ततो जगन्मंगलमंगलात्मना विधमय रामाणां
 कीर्तिमुत्तमां । च चारुवीचेरितं रघुत्तमो राजर्षिवर्यैरपि सेवि-
 तं यथा ॥ १॥ सौमित्रिणा पृष्ट उदार बुद्धि नारामः कथाः प्राह पृ-
 रातनीः शुभ्रांशराजः प्रमत्तस्य नृगस्य शापतो द्विजस्य तिर्यक्
 मथा हरयधवः ॥ २॥ कैलासि देकांतरं मुपस्थितं प्रचुरं रामं रमाया
 दितपादपं कृजं ॥ सौमित्रिणा सादितं शुद्धमावनः प्रणम्य नत्वा
 विनयान्वितो ब्रवीत् ॥ ३॥ त्वं शुद्ध बुद्धेः सिद्धिः सर्वदा हि नामा-
 व्यास्यधीशोऽसि निराकृतिः स्वयं । प्रतियसे ज्ञानदशमथापितं
 पदाब्जं तं गहितसंगसंगिनां ॥ ४॥ अहं प्रपन्नोऽस्मि पदं बुद्धयः ॥ १॥

२ सु प्रीतिवापवर्गे तव योगिभावितं । यथा ज्ञानमपारवारि-
 धिं मुखं तरिष्यामि तथा नुशाधिमां । श्रुत्वा यसौ मित्रिवचोऽस्मि
 संतदा प्राह प्रपन्नान्निहः प्रसन्नधीः ॥ ५॥ विज्ञानमज्ञानतमो
 पशान्तये श्रुतिप्रपन्नं हितिपालं चूषणं । आदौ स्ववर्णाश्च
 वर्सिताः क्रियाः कृत्वा समासादितं शुद्धमानसः ॥ समाप्य त-
 त्सर्वमुपात्रसाधनः समाश्रयेत्सकुरुमात्मलब्धये ॥ ६॥
 क्रियाशरीरोद्भवहेतुरादता प्रियोऽप्येतो भवतः सुराणि
 लोभधर्मतरौ तत्र पुनः शरीरकंपुनः क्रियाश्च क्व वदीर्यते
 भवत् । अज्ञानमेवास्य हि मूलकारणं तद्धर्मा निमेवात्र विधे

विधीयते। शविद्यैव तन्नाशविधौ पटीयसीनकर्म तजं सुवि
 रोधमीरितं। नाज्ञानहानिं चरागसंक्षयो न वेत्ततः कर्मसंक्षेप
 मुद्रवेत्। ८॥ ततः पुनः संस्मृतिरप्यवरिता तस्माद्बुद्धौ ज्ञान
 विचारवान् न वेत्। ननु क्रियावेदमुखेन बोधिता यथेव वि
 धा पुरुषार्थसाधनं। कर्तव्यता प्राणवृत्तः प्रबोधिता वि
 धा सहायत्वमुपैतिसाधुनः। कर्म ततो दोषमपिश्रुतिर्ज्ञा
 तस्मात्सहाय्यमिदं मुमुक्षुणा। १०॥ ननु स्वतंत्रा धृवकाय
 कारिणी विधान किंचिन्मनसाप्यपेक्षते। न सत्यकामोपि
 १६ हितद्वैतः प्रकाशतन्या नपिकारकादिकान्। ११॥ तथे ॥ २५

वविधाविधितः प्रकाशितेर्विशिष्यते कर्मप्रिरेव मुक्तये।
 केचिद्द्वंद्वीतिवितर्कवादिनस्तदप्यसदृष्टविरोधकार
 णात्। १२॥ देहादिमानादप्रिवर्तते क्रियाविधागता हंरुति
 तः प्रसिध्यति विशुद्धविज्ञानविरोचनां चिता विधात्मवृ
 त्तिश्चरमेति ज्ञाप्यते। १३॥ उदेति कर्मस्वितकारकादिभिर्नि
 हंति विधास्वितकर्मकादिकं। तस्यांत्यजे कार्यमिशेषतस्तु
 धीर्विधाविरोधनममुच्यते न वेत्। १४॥ आत्मानुसंध
 नपरायणः सदानिवृत्तिं सर्वेन्द्रियवृत्तिगोचरायावत्
 शरीरादिषु माययात्मधीस्तावद्विधेयो विधिं वादकर्मणो। १५॥
 धि१

नेतीतिवाक्यै रस्वित्निषेधतत्तद्वापरात्मानमथन
 जेक्रियाः। यदापरात्मात्मविनेदनेदकंविज्ञानमात्मान्यव
 चाविभास्वरं॥१॥ तदेवमायाप्रविशीयतेजसासकारक
 कारणमात्मसंस्तुते। अतिप्रमाणाप्रिविनाशितावसा
 कथंनविष्यत्यपिकार्यकारिणी॥७॥ विज्ञानमात्रादमल
 द्वितीयतस्तस्मादविधानपुनर्नविष्यति। यदास्थनष्टा
 नपुनःप्रस्तुयतेकर्ताहमस्यतिमतिः कथंनवेत्॥१॥ त
 स्मास्वतंत्रानकिमप्यपेक्षतेविद्याविमोक्षायविभाति
 केवलासातैत्तरीयश्रुतिरहसादरंन्यासंप्रशस्तास्वि॥३॥

सकर्मणाम्पुटं॥१॥ एतावदित्याहचवाङ्मनांशुश्रुतिज्ञा
 नंविमोक्षायनकर्मसाधनं। विद्यासमत्वेनतुदृष्टिस्त्व
 याकुरुर्नदृष्टांतउदाहृतःसमः॥२॥ फलेष्टथाकाहु
 कारकैःऋतुःसंसाध्यतेज्ञानमृतेविपर्ययैः। सप्रत्य
 वायोप्यहमित्यनामधार्यस्यप्रसिद्धानुत्तत्त्वदर्शि
 नः॥३॥ तस्मादुधैस्याज्यमविक्रियात्मविनिधनतः
 कर्मविधिप्रकाशितं॥४॥ अद्यान्वितस्तचमसीतिवा
 क्यतेगुणैरोःप्रसादादपिशुद्धमानसः। विज्ञानायवै
 कात्म्ययात्मजीवयोःसुखीनवेन्मेरुवाप्रकंपनः॥५॥

आक्षेपदार्थविगतिर्हिक्वापरं वाक्यार्थविज्ञानविश्वेविश्व
 नतः। तत्त्वं पदार्थोपरिमात्मजीवकावसीति चैकात्म्यमथानयो
 नवेत्। २४॥ प्रत्यक्षपरोक्षदिविरोधमात्मनोविज्ञेयसंग्र
 हतयोश्चिदात्मनां। संशोधितां लक्षणयाचलत्वात्। तांश
 ल्यास्वमात्मानमथाक्षयो नवेत्। २५॥ एकात्मवादाजह
 तानसंज्ञवेत्तथाजहत्त्रहणयाविरोधतः। सोऽयं पद
 धाविब्रजगल्लक्षणयुज्येत तत्त्वं पदयोरदोषतः। २६॥
 रसादिपञ्चीकृतसंज्ञतत्त्वं नो गोलयं दुःखादिकर्मणः। स्वसु
 शरीरमाद्यंतव हादिकर्मजं मायामयं स्कूलउपाधिरात्म ॥४॥

नः। २७॥ सूक्ष्ममनोबुद्धिरहंक्रियेन्द्रियैः प्राणैरपञ्चीकृत
 तत्त्वं नवेत्। नोक्तं मुखेदेशपिसाधनं नवेत्। चरीपं मोक्षिदु २२
 रात्मनो बुद्धयः। २८॥ अनाद्यनिर्वाच्यमपीहकारणं माया
 प्रथमं नुपरं शरीरकं। उपाधिनेदाद्युत्तमप्रथमकृच्छि
 तं स्वात्मानमात्मन्यवश्ययेत्तमात्र। कोशेषु पञ्चस्यपि
 त्रहल्लतिर्विज्ञातिमांगास्फटिकोपलोयथा। २९॥ असं
 गरूपोऽयमजोयतो द्रव्यो विज्ञानतेस्मिन्नततो विचारतः
 बुद्धेस्त्रिधा वृत्तिरपि हृदयते स्वप्नादिनेदेन गुणत्रया
 त्मनः। ३०॥ अन्योन्यतोस्मिन् विचारतोऽप्यनित्यपर

॥ बले ॥

ब्रह्मणिकैशिवो देहं द्वियप्राणमनश्चित्तमनां संघादज्ज्ञे
त्यपि वदतीति धियः ॥ ३१ ॥ वृत्तिस्तमो मलतया कुलक्षणाया
वद्भवेत्तावदसौ भवेद्भवः ॥ नेति प्रमाणेन निराकृता खिला
दूहा समास्वादित विद्वन्नामृतं ॥ ३२ ॥ त्यजेदशेषं जगदा
तस्य संपीडयथा ज्ञेः प्रजहाति तत्फलं कदाचिद्विद्वान्
५ य मृतो न जायते न क्षीतेनापि विवर्द्धते मरुः ॥ ३३ ॥ निरस्तस
वोति शयः सुखात्मकः स्वयंभूतः सर्वगतो यमद्वयः ॥
एवं च विज्ञानमये सुखात्मके कथं च वेदुः स्वमयः प्रतीय
ते ॥ ३४ ॥ अज्ञानतो ध्यासवशात्प्रकाशते ज्ञाने विलीयेत ॥ ३५ ॥

॥ इति राजादिमुखादिधर्मकाः सद्यो धियः संस्मृतिहेतवः परे ॥ ३६ ॥
विशोधतः क्षणात् ॥ यदन्यदन्यत्र विज्ञाव्यतद्विमादध्या
समित्पाहु रमुं विपश्चितः ॥ ३७ ॥ असर्पितृतीह विज्ञावनं
यथा रज्ज्यादिके तद्वदपीश्वरे जगत् ॥ विकल्पमायारहिते
विद्वत्प्रे हंकार एष प्रथमः प्रकल्पितः ॥ ३८ ॥ अध्यास
एकात्मक नि सर्वकारणं निरामये ब्रह्मणिके वले परे ॥ ३९ ॥
यस्मात्प्रमुखा तदभावतः परः सुखस्वरूपेण विज्ञाव्यते
हिनः ॥ अनाद्यविद्योऽनवबुद्धिर्विविनो जीवः प्रकाशो य
मितीर्या तज्ज्ञेः ॥ ४० ॥ आत्मधियः स्तौ ॥ साहितया इत्यु
स्थितो बुद्ध्या परिच्छिन्न परः स एव हि ॥ चिद्विबसादात्म

॥ ॥

धियाप्रसंगतस्त्वेकत्रयासादनलोकलोवेहेतुः ॥३९॥ अ
 न्यान्माध्वरवशात्प्रतीयते जडाजडत्वं च विदात्मचेतसोः
 गुरोः सकाशात्तदपि वेदवाक्यतः संजाते विधानुप्रवोनि
 रीक्ष्यतां ॥४०॥ स्वात्मानमात्मस्तु उपाधि वर्जितं त्यजेद
 शेषं जडमात्मगोचरं प्रकाशरूपो हि महोहमद्वयः स
 तद्विना तोहमती वनिर्मलः ॥४१॥ विशुद्धविज्ञानमयोनि
 रामयः सुपूर्णानन्दमयोहमक्रियः सदैवमुक्तोह
 मचित्यशक्तिमानतीयज्ञानमवित्रियात्मका ॥४२॥ अनंत
 पारोहमहर्निशंबुधैर्विनावितोहं हृदिवेदवादिभिः ॥४३॥

सत्तत्मानमखंडितात्मनाविचार्यमाणस्य विशुद्धभावना
 हन्यादविद्यामचिरं एकारकैरसायनं यद्दुपासितं रुजः
 विवर्तमासीन उपारतेन्द्रियो विनिर्दितात्मा विमलांत
 राशयः ॥ विभावयेदेकमन्यसाधनो विज्ञानदृक्केवल
 आत्मसंस्थितः ॥ विश्वं यदेतत्परमात्मदर्शनं विनासये
 दात्मनि सर्वकारणे ॥४५॥ पूर्णं विदानंदमयोवतिष्ठते न
 वेदबाह्यं न चाकं विदंतं ॥ पूर्णं समाधेरखिलं विवित्ये
 दांकारमात्रं सवराचरं जगत् ॥४६॥ तदेव वाच्यं प्रणवोहि

वायकोवित्राव्यतेज्ञानवशान्नबोधतः। अकारमज्ञः पुरुषो
 हिविश्वको ह्युकारतेजस्पृ इतीर्यातन्माता ॥ ७ ॥ आहोमका
 रः परिपन्नातिखितैः समाधिपूर्वेननुतत्वतो न वेत्ति विश्वं
 एकारं पुरुषं विलापयेदुकारमध्ये बहु धं व्यवस्थितं ॥ ८ ॥
 ततो मकारेण प्रविलाप्य तेजसं द्वितीयवर्णं प्रणवस्यं
 त्तिमे। मकारमप्यात्मानि विन्नोपरे विलापयेत्प्राज्ञमपीह
 कारणं ॥ ९ ॥ सोहं परं ब्रह्म सदा विमुक्तं वाद्विज्ञानं दुः सुमुक्तं
 उपाधितो मेक्षः। एवं परिज्ञात्त परात्मजावनः स्वानंदं उच्यते
 परिविस्मृता खिलः ॥ १० ॥ आत्मानुनित्यात्मसुखप्रकाशकः ॥ ११ ॥

साक्षाद्विमुक्तो वलवारिं सिंधुवतः ॥ ११ ॥ एवं सदात्मस्तसमाधि
 योगिनो निवृत्तसर्वेन्द्रियगोचरस्पृहा विनिर्मुक्ता शेषरिपो
 रहं सदा दृश्यो न वेयं जितमङ्गुणात्मनः ॥ १२ ॥ ध्यात्यैवमा
 त्मानमहर्निशं मुनिस्तिष्ठे सदा मुक्तसमस्तबंधनः। प्राश्न्य
 मन्नात्प्रतिमानवर्जिता मय्येव साक्षात्प्रविलीयते ततः ॥ १३ ॥
 आहोयमध्ये वतथैव यांते ततो नवं विदित्वा नयशेषकार
 णं ॥ १४ ॥ हिलासंस्तं विधिवाद्बोदितं न जेस्वमात्मानमप्याखिला
 त्मा ॥ १५ ॥ आत्मन्यनेदेन विभावयं निदं जानाति नेदेन मेधा त
 म्नस्तदा यथा जलं वारिनिभै यथापयः सीरे वियद्योम्य

१ म

२ नां

त्यं १

निलेयथानिलः ॥ ५६ ॥ इच्छंयदीहेतुहिलोकसंततोऽङ्गमपेधे
तिवित्रावयेन्मुनिः ॥ निराकृतत्वाकृतिपुक्तिमानतो यथेदु
त्रेहोदिशिदिक्त्रमादयः ॥ ५७ ॥ यावन्नपश्येदखिलेमहा
त्मकं तावन्महाराधनतत्परो भवेत् ॥ अथ सुखरूपजिते
भक्तिलहणो यस्तस्य दृश्यो ह महर्निशं हृदि ॥ ५८ ॥ रहस्य
मेतद्भुतिसारसंग्रहं मया विनिश्चित्य तवोदितं प्रियात् ॥
५९ ॥ आतर्क्यदीदं परिदृश्यते जगन्मायैव सर्वे परिहृत्य वे
तसा ॥ मद्रावना भावित शुद्धमानसः सुखी भवानन्दमयो ॥ ६० ॥

१

निरामयः ॥ ६१ ॥ यः सेवते मामगुणं गुणात्परं कृत्वा वाय
दिवा गुणात्मकं ॥ सो हं स पादावितरेण मुनिः स्मृशं पुनाति ॥
कवितयं यथा रविः ॥ ६२ ॥ विज्ञानमेतदखिलं भुतिसारमे
कं वेदांतवेद्यचरणेन मयैव गीतं ॥ यः श्रद्धया परिप
ठेजुरुभक्तियुक्तो मद्रूपमेतियदि मद्रचनेषु भक्तिः ॥ ६३ ॥
इति श्री ब्रह्मांडपुराणे अध्यात्मरामायणगीतानामप्यं
मः सर्गः ॥ श्रीरामायनमः ॥ श्रीज्ञानकीपतये नमः ॥ श्री ॥ ६४ ॥
संवत् १६५० बशा १५१५ प्रमाद्य शुद्धि १ शनौ ज्येष्ठामोदरेण वि

ॐ नमो गणेशाय ॥ यः हृत्प्रीतः परवारणाय दिव्यैः संप्रार्थित
श्चिन्मयः संजातः प्रथिवीतले रवि कुले मायामनुष्मयः ॥
निश्चक्रं हतराक्षसः पुनरगा ब्रह्मस्य माघं स्थिरां विविंषा
पहरां विधमय जगतां तं ज्ञानकीशं ज्ञेयं ॥ विश्वोद्भवस्थि
तिलयादिषु हेतुकां मायाश्रयं विगतमायमचित्यमूर्तिं
आनंदसां प्रममलं निजबोधरूपं सीतापतिं विदितं तस्य
महं नमामि ॥ २ ॥ पठति येनित्यमनन्यवेतसः शृण्वन्ति वाथा
त्किं संज्ञितं शुभं ॥ रामायणं सर्वपुराणसंमतं निधूतेषां
पंहरिमेव यांति ते ॥ ३ ॥ आध्यात्मरामायणमेव वेदमनित्यं ॥ ४ ॥

ॐ नमो
ठे घदी छे इव बंधमुक्तिं गवां सहस्रायुतकोटिद्वर्णफलैः घः
शृणुषासनित्यं ॥ ४ ॥ पुरारिगिरिसंभूता श्रीरामायणविसं
गता आध्यात्मरामगं जेयं पुनाति नृवन्त्रयां पाकैलाश
ग्रेकदा विद्विशतविमले मंदिरे रंजपीठे संविष्टं ध्यानवि
ष्टं त्रिनयनमभयसेवितं सिद्धसंघैः ॥ देवीवामांगसंस्था
गिरिवरतया पार्वती च त्रिनम्रा प्राहेदं देवमीशं सकल
हिमकरं वाच्यमानंदकंदं ॥ ५ ॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥ नमस्तु
ते देवजगन्निवाससर्वात्मकृत्यं परमेश्वरोसि ॥ ६ ॥ कृष्णमि
तस्यं उरुषो नमस्यसनातनस्यैव सनातनोसि ॥ ७ ॥ गोपं

यदत्यंतमनन्यवाच्यंवदंति प्रकृष्टमहानुभावाः। तदप्य
होहंतवदेव प्रकृष्टाप्रियोसिमेवंवदमेवुष्टं॥ ८॥ ज्ञातं
सखिज्ञानमथानुभक्तिवैराग्ययुक्तंचमितंविभ्राज्यस्यत
जानाम्यहं योषिदपित्यदुक्तं यथा तथा श्रुतिरंतिये
न॥ ९॥ पृच्छामिवान्यंच परं रहस्यं तदेव वाग्रेवदवारि
जहो॥ श्रीरामचंद्रेस्त्वित्यतस्तथाभरे प्रकृष्टद्वानो प्रव
तिप्रसिद्धा॥ १०॥ प्रकृष्टप्रसिद्धे भवमोक्षणाय नान्यत्रतः
साधनमस्ति किंचित्॥ तथापि रूपांशयबंधनं मे विरे
कुमहस्यमसोक्तिरिच्छा॥ ११॥ वदंति रामं परमेवमाद्यं नि॥ १२॥

रक्तमायागुणसंप्रवाहं प्रजंति नाहर्निशमप्रमत्ताः परं
पदं यांति तथैव सिद्धाः॥ १३॥ वदंति केचित्पारमोपिरामः स्वा
विद्यया संवृतमानसस्थो जानाति नामानमतो परेण सं
बोधितो वेदपरायतेत्वा॥ १४॥ यदि स्म जानाति कुतो विसा
पः सीतास्ततेनेन ततः परेण जानाति नैवं यदि केन
सेव्यः समो हि सर्वैरपि जीवजातैः॥ १५॥ अत्रोत्तरं किं
विदितं न वद्विस्तु हि मे संशयः चेदवाक्यं॥ श्रीमहादेव
धन्यासि प्रकृष्टासि परात्मनस्थं यज्ञात्तुमिच्छातव राम
तत्त्वे॥ पुरातनकेनाप्यभिबोदितो हं वक्तुं रहस्यं परमं निगूढं॥

एषाधमत्तयापरिवोदितोहंवहेनमस्तृत्परधूतमते।
 रामःपरात्माप्रततेरनादिशानंदएकःपुरुषोत्तमोहि॥१६॥
 स्वमाययातत्तमिदं हि स्तृष्ट्वा न ज्ञोवदंतार्वहिरास्ति
 तोयः।सर्वोतरास्तेपिनिगूढात्मास्वमाययास्तृ
 ष्टमिदंविचष्टे॥१७॥जगंतिनित्यंपरितोऽमंति यमं नि
 धौचुंबकलोहवद्धि।एतन्नज्ञानंतिविमूढचित्राःस्वावि
 धयासंवृतमानसास्ते॥१८॥स्वाज्ञानमप्यात्मनिशुद्धं बो
 धेह्यारोपयंतीह निरस्तमाये।संसारमेवात्तुसरंति ये वे
 पुनोदिसक्ताःपुरुकर्मयुक्ताः॥१९॥ज्ञानंतिनेवदृश्ये॥१९॥

छितेवास्वामीकरं कंठगतं यथाज्ञानं यथैव प्रकाशो नृने विद्य
 तेरवो ज्योतिःस्वभावात्परमेश्वरेतयो।विशुद्धविज्ञानघ
 नेरधूतमेविधाकथंस्यात्परतःपरात्मनि।यथाहिवाद्यो
 भ्रमात्ताम्रहादिकं विनष्टदृष्टेर्ब्रमतीवदृश्यते॥२०॥तच्छि
 वदेहेन्द्रियकर्तुरात्मनःततंपरेह्यस्य जनाविमुच्यति॥
 नाहोनरात्रिःसविउर्ध्वयाप्रवेत्यकाशरूपाव्यप्रिकार
 तःकचित्॥२१॥ज्ञानंतथाज्ञानमिदं द्वयं हरोऽरामेकं
 स्थास्यतिशुद्धविद्ये।तस्मात्परानंदमयेरधूतमेविज्ञान
 रूपेन विद्यते तमः॥२२॥अज्ञानसाक्षिण्यरविंदलोचने

मायाश्रितं तं हान्निमो हकारणं ॥ २४ ॥ श्रीमहादेव ॥ अत्र ते
 कथयिष्यामि रसमपि दुर्लभं ॥ सीताराममरुत्सुसं
 वादं मोहसाधनं ॥ २५ ॥ पुरारामायणे रामो रावणं देवक्र
 टकं ॥ हत्यारणे रणश्लाघी सपुत्र बलवाहनो ॥ २६ ॥ सीत
 या सहसुग्रीवं लक्ष्मणाभ्यां समचितः ॥ अयोध्यामग
 मशमो हनुमत्पुरुषैर्वृतः ॥ अचिचितः परिवृतो यस्य
 एधैर्महात्मभिः ॥ सिंहाससंनेमो सीतः कोटिसर्धस
 मप्रभः ॥ दृष्ट्वा तदा हनुमंतं प्राञ्जलिं समुपस्थितं ॥ २८ ॥
 ततः कार्यं निराकांक्षं ज्ञानापेक्षं महामतिं ॥ रामः सीतापु ॥ २९ ॥
 दो १

वाचेदं ब्रूहि तत्त्वं हनुमते ॥ निःकल्मषोयं ज्ञानस्य पात्रं नौ नित्यं
 क्रिमान् ॥ तथेति ज्ञानकी प्राह तत्त्वं रामस्य निश्चितं हनुमते प्र
 पन्नाय सीता लोकादिमोहनी ॥ सीता उवा ॥ रामं विधिपरं ब्रह्म स
 च्छिदानंदमद्ययं ॥ सर्वोपाये विनिर्मुक्तं स त्रामात्रमगोचरं ॥ ३१ ॥
 आनंदं निर्मलं शांतं निर्विकारं निरंजनं ॥ सर्वव्यापिनमात्मानं स्व
 प्रकाशप्रकल्पं मां विद्विषून् प्रवृत्तिं सर्गस्थित्यं तं कारितं ॥
 तस्य संनिधिमात्रेण सृजामो दमतं दितां तं सान्निध्यात् स
 त्तं तस्मिन्नाशेष्यते बुधैः ॥ अयोध्यानगरे जन्मरघुवंशेति नि

मर्त्यो विश्वामित्रसहयत्वं मखसंरक्षणं ततः। अहस्यापि शोश
 मनं चापत्रं गोमहेशि उभयमत्यागिग्रहणं पश्चाद्गर्विस्यमद
 हयः। अयोध्यानगरे वा सोमया द्वादशवार्षिकः। ३६। दंड
 कारणं गमनं विशधवधा एव च। मायामारी च मरणं माया
 सीता कृतिस्तथा। ३७। जरा युषो मोहलाभः कबंधस्य तथै
 व च। शबर्षा पुनः पश्चात् सुग्रीवेण समागमने वासिनश्च
 वधः पश्चात् सीतान्वेषणमेव वा सेतुबंधश्च तच्छंभो लंकाया
 श्रुतिरोधनं। ३८। रावणस्य वधे युधे स पुत्रस्य दुरात्मनः॥ १३॥

विभीषणो राजपुत्रं पुष्पकोणमया सह। ३९। अयोध्यागमने प
 श्चाद्दक्षेणामाप्रिषेचनं। एवमादीनि कर्माणि मयैवाचरितान्य
 पि। आरोपयंति रामस्मिन्निर्विकारे खिलात्मनि। ४०। रामो न
 गच्छति न तिष्ठति नानुशोचत्यो कं हृतेत्यजति नो न कुरेति
 किंचित्। आनंदमूर्तिस्त्वनपरिणामहीनो मायागुणाननु
 गतो हितथा विजातिः। ४१। महादेव। ततो रामः स्वयं प्राह हनू
 मंतं पुपुस्तु तं। आकाशस्य यथा भेदस्त्रिविधे दृश्यते महात्
 ४२। जलाशये होमकाशस्तदवच्छिन्न एव हि। प्रतिबिंबाख्य
 मृणुतत्वं प्रवक्ष्यामि ज्ञात्यानात्मपरात्मनो॥ १४॥

मपरं दृश्यते त्रिविधं नमः ॥ ४४ ॥ बुध्पवाङ्मित्रैतन्यमेकं हं
तथापरोऽप्राप्तासस्तु परं विंशतमेव त्रिधा त्रिधा ॥ ४५ ॥ सा
प्राप्तबुधेः कर्तव्यमविच्छिन्ने विकारिणि सा हि लोप्यते त्रिं
त्या जीवत्वं च तथा बुधेः ॥ ४६ ॥ अप्राप्तासस्तु मृषा बुधेः विद्याका
रं मुच्यते ॥ अविच्छिन्नं उत द्रुमविच्छेदस्तु विकल्पितः ॥ ४७ ॥
अविच्छिन्नस्य प्रणेनैकत्वं प्रतिपद्यते ॥ तत्त्वमस्यादिवाक्ये
अनाप्राप्तासस्तथा ॥ ४८ ॥ ऐक्यज्ञानं यदौत्पन्नं महावा
क्येन चात्मनोः ॥ तदा विद्या स्वकायैः नश्यत्येव न संशयः ॥ ४९ ॥

एतदिहाद्यमद्रक्तो मद्रावायोपपद्यते ॥ मद्रक्तिविमुख
नां हि शास्त्रमात्रेषु मुह्यतां ॥ ५० ॥ न ज्ञानं न च मोहः स्यादेष
जन्मशतैरपि ॥ इदं रहस्यं इदं ममात्मनोर्मयेव सा
क्षा कथितं तवानघ ॥ मद्रक्तिहीना यशठायनत्वं यादत
व्यमैश्वर्यपिराज्यतोऽधिकं ॥ ५१ ॥ श्रीमहादेव ॥ एतत्त्रे प्रहितं
देवी श्रीमहादेव्यं मया ॥ अतिगुह्यतमं इदं पवित्रं पाप
शोधनं ॥ ५२ ॥ साक्षाद्भवेण कथितं सर्ववेदोक्तं ग्रहं ॥ यः
पठेत्तत्तन्मत्वा समुक्तो नात्र संशयः ॥ ५३ ॥ ब्रह्म हत्यादि
पापानि बहूजन्माङ्गितान्यपि ॥ नश्यंत्येव न संदेहो राम

स्ववचनं यथा ॥ ५४ ॥ अति श्रेष्ठेति पापी परधन परदारेषु
 नित्योदितो वास्तेषी ब्रह्म ध्रुमा नृपि नृवधनिरतो योजि
 दृष्टपकारी ॥ यः संकृष्यामिरामं पठति च हृदयं रामचंद्र
 स्वभक्त्या यो भो द्वैरप्यलभ्यं पदमपि च लभते सर्वदेवैः
 सह ॥ ५५ ॥ इति श्री ब्रह्मांडपुराणे उत्तरखंडे उमा
 महेश्वरसंवादे आध्यात्मरामायणे श्रीरामकृत्यं ना
 मप्रथमोऽध्यायः ॥ श्रीरामार्पणमस्तु ॥ अहं ह्यहं उवाच ॥
 अहो न ताथास्मि जगन्निवासते पदं गुह्यं संलज्जः क
 णानहं स्मृशामि यत्पुनश्च शंकरादिभिर्विनिश्चयते ॥ ५६ ॥

संशितमानसैः सदा ॥ ५७ ॥ अहो विचित्रं तव रामचेष्टितं म
 नुष्यभावेन विमोहयं जगत् ॥ चलस्य जस्रं चरणादिव
 र्जितः संकृष्य आनंदमयोतिमायिक ॥ ५८ ॥ यत्पादपं
 कजपरागपवित्राणां प्राणी रथा नवतिरं विमुखा
 न्पुनाति ॥ साक्षात् एवमममदा ग्निप्रये पदास्ते किं व
 ण्यते मम पुरातनं तत्रागधेयं ॥ ५९ ॥ मर्त्यावितारे मनुजा
 ततिं हरिं रामाभिधेयं रमणीयदेहिनां धनुर्धरे प
 दविशाललोचनं ब्रह्माभिनित्यं न परानृजिष्णो ॥ ६० ॥
 यत्पादपं कजरजः श्रुतिरिति विनिश्चयं यन्नात्रिपंकज

नवः कमलासनश्चायं नाम साररसिको जगवान्पुराति
 स्तरामचंद्रमनिशंरुदिनाव्यामि॥५॥ यस्यावतारैर्वरि
 तानिविरंचिलोके गायंति नारदमुखा प्रवपन्नजायाः
 आनंदजशुपरिषिक्तकृचाग्रसीमावागीश्वरी बत
 महंशरणं प्रपद्ये॥६॥ सोयंपरात्मा पुरुषः पुराणेष्वः
 स्वयं ज्योतिरनंत आद्यः। मायातनुं लो कविमोहनीयं
 धत्ते परात्तुग्रह एव रामः॥७॥ अयं हि विश्वोद्भवसंय
 मानामेकस्वमाया गुणविंबितो यः। विरंचिविस्तरीमद॥

धरनामनेदान्धत्ते स्वतंत्रः परिपूर्ण आत्मा॥८॥ नमोस्तु
 हे राम तवांरुपंकजं श्रेया धृतं वल्लसिवाहितं प्रियात्तु॥ त
 ३८ आर्त्तमेकेन जगत्रयं पुरा ध्येयं मुनींद्रिमानवर्जि
 तैः॥९॥ जगतामादिभूतस्त्वं जगत्वं जगदाश्रयः। सर्व
 भूतेषु संसक्त एको भूतिर्नवान्तरः॥१०॥ उंकारवास्यत्वं
 रामवाचामविषयः पुमान्॥ वाच्यवाचकत्वेन भवा
 नेव जगन्मयः॥११॥ एको विनाशी रामस्त्वं मायया बहुरू
 पया। त्वमायामोहितः धियः त्वां न जानंति तत्त्वतः॥१२॥
 कार्यकारणकर्तृत्वफलसाधननेदतः॥३

॥ नमस्तुभ्यो मर
 मानुषं चाप्रिमन्ते मायिनं परमेधरं। योषिन्मूढा ह मज्ञाते त
 त्वं जाने कथं विभोः॥ १३॥ तस्मात्तेशतशो रामे न न्यधि॥
 देवमे यत्र कुत्रापि स्थिता यामपि सर्वदा॥ १४॥ एतया दक
 मले सक्तो भक्तिरेव सदा स्तुमो नमस्ते पुरुषा ध्य ह नम
 स्ते भक्तवत्सलः॥ नमस्ते स्तु रूषिकेश नारायण नमो स्तु
 तो॥ १५॥ प्रवक्ष्ये हरमेकं कौटिल्यानु प्रकाशं करधृत शरव
 पंकजमेघावभासं। कनकं रुचिरं रवस्त्रं रत्नवत्कुंडला
 धं ह्यं कमलविशदनेत्रं सानुजं राममीडे॥ १७॥ स्तुतये ॥ १७॥

वंपुरुषं साक्षात् राघवं पुरतः स्थितं। परिक्रम्य प्रणम्या स्तु
 त्वा नुज्ञाता ययौ पतिं॥ १८॥ अहल्या ततः स्तोत्रं यः पठेत् भक्ति
 संयुतः समुच्यते शिलैः पापैः परं ब्रह्माधिगच्छति॥ १९॥
 पुत्रार्थं पठेत् स्तुत्या रामं रुदिनिधय च। संवत्सरेण ल
 भते वंध्यायां अपि पुत्रकं॥ २०॥ सर्वान् कामानवाप्नोति
 सशमचंद्रप्रसादतः। ब्रह्मघ्नो गुरुतल्य गोपि पुरुषस्ते
 यी सुराणोपि वामा नृत्वा नृत्विहं सकोपि सततं भोगैक
 वधस्तुरः॥ नित्यं स्तोत्रमिदं जपन् रघुपतिं भक्त्या रूपि

सुंस्मरन्ध्यायनमुक्तिमुपैति किंपुनरसौस्वाचारयुक्तो
नरः॥ इति श्रीमदध्यात्मरामायणउमामहेश्वरसंवादे
बालकांडे पंचमोऽध्यायः॥ श्रीरामार्पणमस्तु॥ शुभं न वदुः॥
संवा १५० वधे माघशुभशनीउरुपत्तनवास्यदामोदरेणसि॥